ЕКОЛОГІЯ ПРАВО ЛЮДИНИ

ЕПЛ

ЦЕНТР РЕГИОНАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Громадська експертна рада при українській частині Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Глосарій термінів

МБО «Екологія — Право — Людина»
Центр регіональних досліджень
Громадська експертна рада при українській частині
Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Глосарій термінів

Львів – 2012

Європейська стратегія розвитку Дунайського регіону. Глосарій термінів / Упорядники: Дьяков О. А, Кравченко О. В., Студенников І. В., Хомечко Г. І. За заг. редакцією Кравченко О. В. — Львів, 2012. — 36 с.

Для глибшого розуміння змісту Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону автори подають коректний переклад низки термінів, міжнародних документів, дають довідкову інформацію, яка сприятиме глибшому розумінню суті певних понять та явищ. Глосарій термінів буде корисним для дослідників, перекладачів, студентів та усіх, хто цікавиться дунайською тематикою.

Це видання здійснене за фінансової підтримки Європейської програми Міжнародного фонду «Відродження»

міжнародний фонд Відродження INTERNATIONAL RENAISSANCE FOUNDATION

© МБО «Екологія — Право — Людина», 2012
© Центр регіональних досліджень, 2012

Світлій пам'яті
відомого вченого, юриста-еколога
та президента ЕПЛ Кравченко С. М.,
яка зробила надзвичайно багато
для збереження Дунаю,
присвячується

ВСТУП

Дунайський регіон є унікальним з точки зору географічного розташування, історико-культурної та природної спадщини та перспектив соціально-економічного розвитку у світлі євроінтеграційних процесів. Оскільки Дунай протікає територією чотирнадцяти європейських держав і є найбільш інтернаціональною рікою світу, регіон має багато спільних труднощів, а також перспектив, над якими варто працювати спільно.

З огляду на ці особливості питанню комплексного розвитку Дунайського регіону приділяється особлива увага, і 8 грудня 2010 року Європейська комісія затвердила Європейську стратегію розвитку Дунайського регіону (Дунайська стратегія), а також План дій щодо реалізації цієї стратегії.

Чотири стовпи Дунайської стратегії відображають основні питання, які в ній розглядаються. Це, зокрема:

1. Покращення комунікацій в Дунайському регіоні (модернізація транспортних шляхів, розвиток культурних, туристичних та особистісних зв'язків).
2. Охорона довкілля у Дунайському регіоні (якість води, управління екологічними ризиками, збереження біорізноманіття, ландшафтів, якість повітря та ґрунтів). На нашу думку, це найбільш важливий стовп, який поєднує між собою решту.
3. Сприяння процвітанню у Дунайському регіоні (розвиток інтелектуального суспільства шляхом досліджень, освіти та інформаційних технологій, підтримка конкурентності підприємств, інвестування у підвищення кваліфікації працівників).

4. Зміцнення Дунайського регіону (посилення інституційної спроможності та співпраці, робота над питаннями безпеки та організованої злочинності).

Ефективна реалізація Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону та Плану дій вимагає глибокого розуміння суті, пріоритетів, цілей та завдань стратегії. Первинний текст Дунайської стратегії розроблений англійською мовою і містить низку власних назв, термінів, скорочень, які можуть становити певну трудність при перекладі і порізному трактуватися. Також досвід роботи з текстом даної стратегії показує, що існують різні варіанти перекладу певних понять і термінів на українську мову. Власне, щоб уникнути цих розбіжностей у перекладі і тлумаченні виникла ідея створити глосарій термінів Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону.

Для глибшого розуміння змісту Дунайської стратегії вважаємо за доцільне подати не лише коректний переклад, а й довідкову інформацію, яка сприятиме глибшому розумінню суті певних понять та явищ. Звісно ж, що упорядники даного глосарія не мали на меті створити вичерпний перелік всіх термінів, що стосуються проблематики Дунайського регіону в цілому та Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону зокрема, їхній переклад та тлумачення. Даний тлумачний посібник є лишень першим кроком у цьому напрямку.

Глосарій термінів буде корисним для дослідників, перекладачів, студентів та всіх, хто цікавиться дунайською тематикою.

Акаде́мія Данубіа́на (англ.: Academia Danubiana) — академічна програма з розробки концепцій та проектів навчальних програм та заходів, спрямованих на розвиток діалогу між університетами, бізнесом, промисловим та громадським секторами у Дунайському регіоні.

А́кт з пита́нь мало́го бі́знесу для Євро́пи (англ.: Small Business Act for Europe) — документ, що відображає визнання Європейською Комісією центральної ролі малого та середнього бізнесу в економіці ЄС.

А́кт про єди́ний ри́нок Євросою́зу (англ.: Single Market Act) — документ, прийнятий Європейською Комісією 13 квітня 2011 р., спрямований на створення робочих місць і забезпечення економічного зростання шляхом використання найкращим чином потенціалу спільного ринку.

Асамбле́я європе́йських виноро́бних регіо́нів/АЄВР (англ.: Assembly of European Wine Regions) заснована у 1988 р. під назвою «Конференція європейських виноробних регіонів». Сучасну назву отримала у 1994 р. Діяльність АЄВР спрямована на налагодження співробітництва між інституціями і органами, які прямо або опосередковано впливають на політику в галузі виноробства в Європі і світі задля просування Організації спільного ринку у винній галузі (Wine CMO), захисту європейських виробників вин, контрольованих за географічним походженням, узгодження податкової політики, гармонізації стандартів маркування, підтримки органічного виноградарства, контролю за використанням ГМО, розвитку винного туризму і просування європейських винних шляхів, пропагування культури споживання вина і здорового способу життя. Сьогодні АЄВР представляє інтереси 75 регіонів-членів. Єдиним регіоном України — членом АЄВР є Одеська область.

АЄВР є організацією-членом Асамблеї європейських регіонів.

Адміністративна штаб-квартира АЄВР знаходиться у місті Шалон-ан-Шампань, регіон Шампань-Арденни, а штаб-квартира у Страсбурзі, Франція.

Асамбле́я європе́йських регіо́нів (англ.: Assembly of European Regions/AER) є міжрегіональною організацією і найбільшою в Європі незалежною мережею регіонів, яка сьогодні об'єднує 270 регіонів з 34 країн, а також 16 міжрегіональних організацій. 70 % членів АЄР представляють країни Європейського Союзу, 30 % — країни, які не є членами ЄС, в тому числі й Україну. Регіони України — члени АЄР — Донецька, Кіровоградська, Київська, Львівська, Одеська і Херсонська області. Одеська область була першим регіоном України, який набув членство в АЄР.

АЄР було засновано 15 червня 1985 р. і спочатку вона отримала назву «Рада регіонів Європи». Назва «Асамблея європейських регіонів» з'явилася у 1987 р.

АЄР позиціонує себе як політичний голос регіонів Європи і відіграла ключову роль у створенні Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи і Комітету регіонів. Сьогодні АЄР працює за такими напрямками: економіка і регіональний розвиток, соціальна політика і охорона здоров'я, співробітництво в галузі культури, освіти і молоді та міжнародної співпраці.

АЄР втілює чотири постійні програми: «Євродисея» (EURODYSSEE), яка працює з 1985 р. і спрямована на інтеграцію молоді до суспільства шляхом покращення досвіду молодих людей і їхніх шансів знайти своє місце на ринку праці; «Літні школи АЄР», яка в свою чергу складається з двох підпрограм — «Літня школа АЄР» і «Молодіжна літня школа АЄР», — і спрямована на обмін досвідом в сфері регіонального розвитку; «Тренувальна академія АЄР», функціонує з метою підвищення кваліфікації представників регіональної влади і органів місцевого самоврядування в конкретних сферах регіонального розвитку; «Центуріо» (CENTURIO) — програма навчання та обміну досвідом для працівників органів регіональної влади в сферах сталого регіонального розвитку, сталого економічного розвитку, охорони довкілля і сталого туризму.

Штаб-квартира АЄР знаходиться у Страсбурзі, Франція. АЄР має ще два офіси — у Брюсселі, Королівство Бельгія, і Альба Юлії, Румунія.

Асоціáція європе́йських прикордóнних регіóнів (англ.: Association of European Border Regions / AEBR) заснована у 1971 р. і є найстарішою в Європі незалежною асоціацією регіонів, а також єдиним міжрегіональним об'єднанням, що безпосередньо діє з метою просування транскордонного співробітництва на теренах Європи. АЄПР об'єднує в своїх лавах 95 членів, якими є водночас і безпосередньо прикордонні регіони, і єврорегіони. Єдиним регіоном України, який безпосередньо має членство в АЄПР є Львівська область. Єврорегіонами-членами АЄПР, до складу яких входять області України є Єврорегіон «Нижній Дунай», Єврорегіон «Верхній Прут», Карпатський Єврорегіон (частково), Єврорегіон «Буг», Єврорегіон «Слобожанщина», Єврорегіон «Ярославна».

АЄПР є організацією-членом Асамблеї європейських регіонів. Штаб-квартира АЄПР знаходиться у Гронау, земля Вестфалія, ФРН.

Барселóнська конвéнція (англ.: Barcelona Convention (Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution) — конвенція, що визначила правовий режим водних судноплавних шляхів, які перетинають або відокремлюють територію різних держав і сполучаються з морем. Вона діє і відносно водних шляхів внутрішньодержавного значення, якщо в міжнародних угодах або постановах відповідних держав є вказівки про її застосування.

Барселонська конвенція створює можливість безконтрольного панування на міжнародних водних шляхах, що призводить до порушення суверенітету прибережних країн.

Бáчення та стратéгії у Карпáтському регіóні (англ.: Visions and Strategies in the Carpathian area (VASICA)) — це концептуальний документ, який базується на соціо-економічному аналізі, і досліджує певні можливості для розвитку у Карпатському регіоні і визначає певні пріоритетні сфери розвитку, а також окреслює проблеми, які є специфічними для Карпатського регіону.

Внýтріші вóдні шляхи́ (англ.: Inland Waterways) — термін для сукупного позначення річок, озер, водосховищ, каналів, інших водоймищ, придатних для судноплавства.

Всесві́тній фóнд природи (англ.: World Wide Fund for Nature), до 1986 р. — **Всесвітній фонд дикої природи** (англ.: World Wildlife Fund / WWF) — міжнародна неурядова організація, що займа-

ється збереженням природи, дослідженнями та відновленням природного середовища. Всесвітній фонд дикої природи був заснований в 1961 році, засновниками фонду є англійці Пітер Скотт, Люк Гоффман і Гай Монфор.

Це найбільша незалежна природоохоронна організація у світі, що має біля 5 млн. працівників та добровольців по всьому світу, працюючи в понад 120 країн. Щорічно WWF здійснює понад 1200 екологічних проектів, привертаючи увагу мільйонів людей до проблем охорони довкілля і їхнього рішення.

Місія WWF — запобігання наростаючій деградації природного середовища планети і досягненні гармонії людини і природи. Головна мета — збереження біологічної різноманітності Землі. Символ Всесвітнього фонду дикої природи — зникаюча панда.

Директи́ва 2000/60/ ЄС Європе́йського Парла́менту і Ра́ди «Про встано́влення ра́мок дія́льності Співтовари́ства в га́лузі во́дної поли́тики» від 23 жо́втня 2000 р. (Во́дна ра́мкова директи́ва ЄС) (англ.: Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy/EU Water Framework Directive) — правовий акт Європейського Союзу, який набрав чинності 22 грудня 2000 р. і є обов'язковим до виконання усіма країнами-членами ЄС. Метою директиви є встановлення засад щодо охорони поверхневих вод суші, перехідних вод, прибережних та підземних вод, які запобігають подальшому погіршенню, захищають і покращують стан водних екосистем; сприяють відтворювальному використанню води, заснованому на довгостроковій охороні доступних водних ресурсів; спрямовані на вдосконалення охорони та покращання водного середовища; забезпечує поступове зменшення забруднення підземної води і запобігає її подальшому забрудненню та сприяють зменшенню наслідків від паводків і посух.

Директива є базовим документом, на принципах якого ґрунтуються Конвенція щодо співробітництва по охороні та сталому використанню ріки Дунай (Конвенція про охорону ріки Дунай, ратифікована законом № 2997-III від 17. 01. 2002), План управління басейном ріки Дунай та План інтегрованого управління басейном ріки Тиса.

Попри те, що для України, яка не є членом ЄС, а ні кандидатом на вступ до ЄС, виконання директиви не є обов'язковим, наша

країна добровільно проголосила своє бажання запровадити принципи Водної рамкової директиви ЄС в управлінні водним господарством як крок на шляху до європейської інтеграції.

Директи́ва 2007/60/ЄС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди. «Про управлі́ння та оці́нку ри́зиками від по́вені» від 23 жовтня 2007 р. (Протипа́водкова директи́ва ЄС) (англ.: Directive 2007/60/EC of the European Parliament and the Council of 23 October 2007 on the assessment and management of flood risks / EU Floods Directive) — правовий акт Європейського Союзу, який набрав чинності 26 листопада 2007 р. і є обов'язковим до виконання усіма країнами-членами ЄС. Метою директиви є забезпечення правових рамок для оцінки ризиків повеней та управління ними задля зменшення шкідливої дії вод здоров'ю людей, довкіллю, культурній спадщині та господарству в Європейському Союзі. Виконання директиви передбачає три етапи: здійснення попередньої оцінки з метою визначення річкових басейнів і прибережних зон, які є ризикованими з точки зору повеней, до 2011 р.; підготовка карт потенційних ризиків під час повеней для таких зон до 2013 р.; розробка і ухвалення планів управління ризиками повеней з фокусом на запобіжні, захисні та підготовчі заходи до 2015 р.

Директи́ва Ра́ди 91/271/ЄС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про очи́стку міськи́х стічни́х во́д» від 21 травня 1991 р. (англ.: Council Directive 91. 271.EEC of 21 May 1991 Concerning Urban Waste Water Treatment (UWWT)) — правовий акт Європейського Союзу, що стосується збору, очистки та скиду міських стічних вод, а також очистки та скиду стічних вод від певних галузей промисловості. Метою директиви є захист навколишнього природного середовища від негативного впливу вищевказаних скидів стічних вод.

Директи́ва Ра́ди 96/82/ЄС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про контро́ль за безпе́кою вна́слідок серйо́зних ава́рій, пов'я́заних з ви́кидами небезпе́чних речови́н» від 9 січня 1996 р. (Директи́ва Севе́со ЄС) (англ.: Council Directive 96/82/EC of 9 December 1996 on the control of major-accident hazards involving dangerous substances (Seveso Directive EU). Директива Ради Європи, яка спрямована на забезпечення запобігання виникнення аварійних ситуацій, пов'язаних з небезпечними хіміч-

ними речовинами, та належного реагування у в разі виникнення таких ситуацій, щодо контролю за безпекою внаслідок серйозних аварій, пов'язаних з викидами небезпечних речовин.

Директи́ва 2004/35/ЄС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про екологі́чну відповіда́льність за попере́дження та ліквіда́цію на́слідків за́вданої навко́лишньому середо́вищу шко́ди від 21 квітня 2004 року (Директи́ва про екологі́чну відповіда́льність ЄС) (англ.: Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage (Environmental Liability Directive EU) — Директива Європейського парламенту та Ради Європи, метою якої є створення єдиної основи для запобігання та відшкодовування за екологічні шкоди прийнятними для суспільства шляхами.

Директи́ва 2007/2/ЄС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про інфраструкту́ру для просторо́вої інформа́ції у Європе́йській Спільно́ті» від 14 березня 2007 р. (англ.: Directive 2007/2/EC of the European Parliament and of the Council of 14 March 2007 establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE)) — директива Європейського парламенту та Ради Європи, яка вимагає, щоб країни-члени надавали доступ громадськості до екологічних даних, прив'язаних до певної місцевості, відповідно до певних технічних стандартів.

Директи́ва Ра́ди 91/676/ЕЕС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про за́хист во́д від забру́днення, спричи́неного нітра́тами із сільськогоспо́дарських джере́л» від 12 січня 1991 р. (Директи́ва про нітра́ти ЄС) (англ.: Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources (Nitrates Directive EU)). Директива спрямована на захист води від забруднення нітратами із сільськогосподарських джерел, що забруднюють поверхневі та підземні води, і на підтримку кращих фермерських практик.

Директи́ва 92/43/ЕЕС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про збере́ження приро́дних ти́пів осе́лищ та ви́дів приро́дної фа́уни і фло́ри» від 21 травня 1992 р. (Директива ЄС про збереження природних оселищ) (англ.: Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of

wild fauna and flora (Habitats Directive EU. Разом з Директивою 2009/147/ЕС Європейського Парламенту та Ради «Про охорону та збереження диких видів птахів» від 30 листопада 2009 р Директива про оселища є основою європейської політики охорони природи. Загалом директива охороняє понад 1000 видів тварин та рослин та понад 200 видів так званих типів оселищ.

Директи́ва 2009/147/ЕС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про охоро́ну та збере́ження ди́ких ви́дів птахі́в» від 30 листопада 2009 р. (англ.: Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds (Birds Directive EU)) Директива визнає втрату та погіршення стану природних оселищ основними загрозами для збереження диких птахів, і тому в ній визначаються спеціальні охоронні території для видів, що знаходяться під загрозою, і для мігруючих видів. Також директива накладає заборону на низку видів діяльності, які становлять загрозу для птахів: навмисне вбивство, вилов птахів, знищення гнізд та яєць птахів інше.

Директи́ва 2009/128/ЕС Європе́йського парла́менту та Ра́ди від 21 жо́втня 2009 р., яка визнача́є ба́зу дія́льності спільно́т для дося́гнення ста́лого використа́ння пестици́дів (Ра́мкова директи́ва про ста́ле використа́ння пестици́дів) (англ.: Directive 2009/128/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for Community action to achieve the sustainable use of pesticides) — Директива ЄС, спрямована на забезпечення сталого використання пестицидів, зменшуючи ризик впливу пестицидів на здоров'я людей та довкілля та підтримуючи альтернативні нехімічні підходи.

Деклара́ція Бухаре́стського са́міту з пита́нь ро́звитку Дуна́йського регіо́ну (англ.: Declaration of the Bucharest Summit on Danube) — документ, прийнятий на самміті 8 листопада 2010 р., в якому наголошується на важливості прийняття та реалізації Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону.

Де́льта Дуна́ю (англ.: Danube Delta) — найбільша річкова дельта у Європі після дельти Волги. Основна частина дельти лежить у Румунії: вона знаходиться під національною охороною з 1938 року року, а у 1991 році була визнана ЮНЕСКО в якості Всесвітнього природного спадку. Кілійське гирло протікає в Одеській області України. Вершина дельти знаходиться біля мису Ізмаїльський

Чатал за 80 км від гирла, де основне русло Дунаю спочатку розпадається на Клійське та Тульчинське. Через 17 км нижче за течією Тульчинське гирло розділяється на Гергієвське гирло та Сулінське гирло, які впадають у Чорне море окремо.

Дуна́й-Карпа́тська програ́ма Всесві́тнього фо́нду ди́кої приро́ди (англ.: WWF Danube-Carpathian Programme) — програма Всесвітнього фонду дикої природи, спрямована на збереження та відновлення природних ресурсів Дунай-Карпатського екорегіону та стале управління ними. Головний офіс програми знаходиться у місті Відень, Австрія. Для реалізації програми також зареєстровані організації у вигляді юридичних осіб в Румунії з офісами в Бухаресті, Брашові та Байя-Маре, а також в Болгарії у Софії. Функціонують проектні офіси програми у Словаччині, Україні та Сербії.

Дуна́йська коміс́ія (англ.: Danube Commission) — міжнародна міжурядова організація, створена у 1948 році сімома країнами, які мали вихід до Дунаю, з метою забезпеченням навігаційних умов на ріці Дунай. До теперішніх членів належать Австрія, Болгарія, Хорватія, Німеччина, Угорщина, Молдова, Словаччина, Румунія, Росія, Україна та Сербія. Було кілька комісій-попередників, які намагалися інтернаціоналізувати стратегічні зусилля незалежних держав задля спільної мети. Перша Європейська дунайська комісія, яка виконувала цю функцію, була заснована у 1856 році під час Паризької конференції, і вперше визначила міжнародний режим забезпечення вільного судноплавства на ріці Дунай.

Основними цілями діяльності Дунайської комісії є забезпечення і розвиток вільного судноплавства на р. Дунай для торгових суден під прапорами всіх держав відповідно до інтересів і суверенних прав держав-учасниць Белградської конвенції, а також зміцнення та розвиток економічних і культурних зв'язків цих держав між собою та з іншими країнами .

Дуна́йська коміс́ія з пита́нь турі́зму (англ.: Danube Tourism Commission) — асоціація туристичного маркетингу, яка діє на основі членства країн. Сюди входять країни з різною історією, такі як Німеччина, Австрія, Словаччина, Угорщина, Хорватія, Румунія та Сербія. Україна поки-що не є членом комісії. Країни-члени представлені в асоціації своїми національними туристичними організаціями. Фінансується асоціація із членських внесків.

Дуна́йський лі́мес (англ. Danube Limes) — кордон між окремими ділянками землі, відведеними для громадян громади. За часів Римської імперії лімесом називали укріплений кордон держави, який охороняли легіонери. У систему лімесу входила мережа упорядкованих доріг, військових таборів і сигнальних постів. Залишки лімесу є і в басейні Дунаю. Програма збереження Дунайського лімесу була реалізована за участі угорських організацій зі збереження спадщини та інших країн з метою підготувати перелік визначних місць на кордоні колишньої Римської імперії, які мають бути включені до переліку об'єктів Світової спадщини.

Дуна́йська мере́жа природоохоро́нних терито́рій (англ.: Danube River Network of Protected Areas (DANUBEPARKS)) — мережа, заснована у 2009 році з метою розширити співпрацю та посилити зв'язки між національними адміністраціями природоохоронних територій дунайських країн, активізувати природоохоронні процеси, сприяти обміну експертними знаннями, здійснювати спільні заходи з метою зменшення забруднення Дунаю та сприяти сталому розвитку в регіоні.

Дуна́йський фо́рум громадя́нського суспі́льства (англ.: Danube Civil Society Forum/DCSF) є платформою для створення мережі та налагодження діалогу громадянського суспільства в Дунайському басейні під егідою Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону, а також для розбудови партнерства між громадянським суспільством, приватним сектором і органами влади усіх рівнів — регіонального, національного і Європейського Союзу, та з метою налагодження співпраці з міжнародними і міжурядовими організаціями, які активно працюють у Дунайському регіоні. Форум засновано під час його 1-ої Генеральної Асамблеї, яка відбулась в австрійському місті Айзенштадт 30 червня — 1 липня 2011 р. Міжнародна благодійна організація «Екологія — Право — Людина» (Львів, Україна) та Центр регіональних досліджень (Одеса, Україна) є серед засновників Дунайського форуму громадянського суспільства.

Мета створення і діяльності форуму — посилити роль організацій громадянського суспільства та сприяти їхній співпраці в рамках Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону шляхом підтримки організацій громадянського суспільства в Дунайському регіоні. В структурі Форуму створено чотири робочих

групи, які співвідносяться із напрямами Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону.

На сьогодні Форум нараховує 112 членів: 74 постійні, в тому числі вищезазначені українські організації та 38 наглядачів.

Штаб-квартира Дунайського форуму громадянського суспільства знаходиться у місті Айзенштадт, Австрія.

Дуна́йський це́нтр з ро́звитку турі́зму (англ.: Danube Competence Centre/ DCC) — асоціація, яка об'єднує органи влади, приватні та неурядові організації і діє з метою просування сталого туризму та поліпшення стандартів туристичних послуг в регіоні Середнього і Нижнього Дунаю. Дунайський центр з розвитку туризму було створено 23 лютого 2010 р. в результаті спільного проекту Міністерства економіки та регіонального розвитку Сербії та Німецького товариства технічного співробітництва (GTZ) (з січня 2011 р. — Німецьке товариство міжнародного співробітництва — GIZ) «Регіональна програма задля створення Дунайського центру з розвитку туризму для зміцнення регіону Середнього і Нижнього Дунаю — Хорватія, Сербія, Румунія, Болгарія, Україна і Молдова». Наразі членство в Дунайському центрі з розвитку туризму мають 36 організацій і установ, з яких 10 — українські туристичні агенції, неурядові організації, а також Управління рекреаційного комплексу та туризму Одеської міської ради та Одеський державний економічний університет. Дунайський центр з розвитку туризму працює за такими напрямками: розвиток пішого і велосипедного туризму, зокрема створення піших і велосипедних шляхів уздовж Дунаю на території Болгарії, Сербії та Румунії; покращення якості транскордонного туризму в дельті Дунаю, Румунії, Молдови та України; розвиток молодіжного туризму. Секретаріат Центру знаходиться у місті Белград, Сербія.

Екологі́чний acquis communautaire (Правови́й доро́бок ЄС в екологі́чній сфе́рі) (англ.: Environmental acquis communautaire) — перелік правових документів ЄС в екологічній сфері, включаючи директиви, регламенти, рішення, рекомендації, повідомлення та ін.

Економі́чний кла́стер (англ.: economic cluster) — група географічно сконцентрованих взаємопов'язних підприємств, постачальників, надавачів послуг у певній сфері діяльності.

Енергети́чне співтовари́ство (англ.: Energy Community) — товариство, створене у 2006 році з метою підвищення соціально-економічної стабільності та безпеки постачань, розвитку регіональної співпраці, що дозволяє ЄС та країнам Південно-Східної Європи диверсифікувати свої джерела енергії. Воно створило функціональне інституційне поле для співпраці, надавши інвесторам чіткішу правову визначеність. Енергетичне співтовариство також планує посилення ринкових реформ та заохочення більшої кількості інвестицій в енергетичний сектор з метою повної інтеграції регіонального ринку у європейський внутрішній енергетичний ринок. Україна ввійшла до складу Енергетичного співтовариства 1 лютого 2011 року.

Європе́йська енергети́чна програ́ма віднóвлення (англ.: European Energy Programme for Recovery (EEPR)) — програма, спрямована на сприяння інвестиціям в інфраструктурні та технологічні проекти в енергетичному секторі та покращення безпеки постачання для країн-членів.

Європе́йська поли́тика сусі́дства/ЄПС (англ.: European Neighbourhood Policy/ENP) — це зовнішньополітичний інструмент Європейського Союзу, запроваджений у 2004 р. і спрямований на запобігання створенню нових ліній розподілу між розширеним ЄС та його сусідами на сході та півдні та сприяння стабільності і добробуту водночас і в середині, і за новими кордонами розширеного ЄС. ЄПС запропонована 16 країнам-сусідам ЄС, в тому числі й Україні. Принципи ЄСП викладені у повідомленнях Європейської Комісії для Ради та Європейського Парламенту «Ширша Європа — сусідство: нова структура відносин з нашими східними та південними сусідами» (11. 03. 2003), «Європейська політика сусідства: стратегічний документ» (12. 5.2004), а також у «Стратегії європейської безпеки» (12. 12. 2003). Реалізація ЄСП по відношенню до країн-сусідів базується на угодах, які укладаються ЄС окремо з кожною країною і окреслюють спільні цілі та напрями співробітництва, а також планах дій з ЄСП для кожної з цих країн. ЄСП не вважається Європейським Союзом частиною процедури набуття членства в ЄС.

Попри те, що реалізація ЄСП базується на двохсторонніх відносинах між ЄС і кожною з країн-сусідів, Європейський Союз для підсилення цієї політики започаткував регіональні і багатосто-

ронні ініціативи: Східне партнерство, Євро-Середземноморське партнерство, Чорноморську синергію. Україна бере участь у Східному партнерстві та Чорноморській синергії.

У рамках реалізації ЄСП і з метою просування співпраці між ЄС і країнами ЄСП, а також Російсько Федерацією Європейським Союзом був започаткований Європейський інструмент сусідства та партнерства.

Європе́йська програ́ма дій для вну́трішнього во́дного тра́нспорту (англ.: European Action Programme for Inland Waterway Transport (NAIADES programme) — інтегрована програма, прийнята Європейською комісією 17 січня 2006 року для сприяння розвитку внутрішнього водного транспорту. Передбачає діяльність протягом 2006-2013 років у п'яти стратегічних напрямках: ринок, флот, робочі місця, імідж та інфраструктура.

Європе́йська систе́ма попере́дження про по́вені (англ.: European Floods Alert System (EFAS)) — проект Європейської Комісії, спрямований покращити готовність до річкових повеней в усій Європі.

Європе́йська систе́ма управлі́ння залізни́чним тра́нспортом (англ.: European Rail Traffic Management System (ERTMS)) — ініціативна, підтримана Європейським Союзом, спрямована на посилення транскордонної міжопераційності шляхом створення єдиного європейського стандарту для систем контролю та керування поїздами.

Європе́йська страте́гія до 2020 ро́ку (англ.: Europe 2020 strategy) — 10-річна стратегія, запропонована Європейською Комісією 3 березня 2010 р. з метою оживити економіку Європейського Союзу. Дана стратегія спрямована на стале, комплексне зростання з вищим рівнем координації національних та європейських політик.

Європе́йська страте́гія ро́звитку Балті́йського регіо́ну (англ.: EU Strategy for the Baltic Sea Region) — стратегія, підготовлена Європейським парламентом та Європейською комісією з метою сприяти інтесивній співпраці між країнами Балтійського регіону. Стратегія зосереджується на чотирьох напрямках: довкілля, економіка, доступність та безпека. Європейська комісія офіційно прийняла Стратегію та План дій 10 червня 2009 р. Важливість стратегії полягає ще й в тому, що це перша стратегія для макрорегіону.

Європе́йська страте́гія ро́звитку Дуна́йського регіо́ну (Дунайська стратегія) (англ.: European Union Strategy for Danube Region / EU Danube Strategy) — документ, розроблений Європейською комісією на основі пропозицій, наданих країнами Дунайського регіону, а також громадських консультацій протягом 2009-2010 рр. і схвалений країнами-членами ЄС 13 квітня 2011 р. До розробки і подальшої реалізації Дунайської стратегії було запрошено 8 країн-членів ЄС та 6 країн, які не є членами Союзу, в тому числі й Україну.

Як документ під назвою «European Union Strategy for Danube Region» опублікована у вигляді повідомлення Європейської комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів.

Дунайська стратегія включає в себе чотири основні напрями (стовпи): 1) об'єднання Дунайського регіону (покращення транспортно-комунікаційної інфраструктури; запровадження сталої енергетики; розвиток культури та туризму, а також зв'язків між людьми); 2) захист довкілля в Дунайському регіоні (відновлення та забезпечення якості води; управління природними ризиками; збереження біорізноманіття, ландшафтів, якості повітря і ґрунтів); 3) створення процвітаючого Дунайського регіону (розвиток суспільства, знань через дослідження, освіту та інформаційні технології; підтримка конкурентоспроможності підприємств, в тому числі розвиток кластерів; розвиток людського потенціалу); 4) зміцнення Дунайського регіону (розвиток інституційних спроможностей і співробітництва; співпраця в галузі безпеки і боротьби з організованою та іншими видами злочинності). З метою реалізації Дунайської стратегії був розроблений і ухвалений План дій.

Україна також є країною, яка була запрошена до розробки і подальшої реалізації Дунайської стратегії. Українська частина Дунайського регіону, охоплена Дунайською стратегією, включає 4 області — Одеську, Чернівецьку, Івано-Франківську і Закарпатську. Нині Україна є єдиною країною Дунайського регіону, яка не визначилась зі своїм бажанням координувати один з одинадцяти пріоритетних напрямків Дунайської стратегії, а лише висловила свою зацікавленість у напрямку «Покращення транспортно-комунікаційної інфраструктури, в тому числі розвиток внутрішнього судноплавства».

Європе́йська уго́да про найважливі́ші вну́трішні во́дні шляхи́ міжнаро́дного зна́чення (УМВШ) (англ.: International Agreement on Main Inland Waterways of International Importance (AGN) — міжнародна угода, яка створює правову базу і визначає погоджений план розвитку й будівництва мережі внутрішніх водних шляхів міжнародного значення на основі погоджених параметрів інфраструктури й експлуатаційних параметрів. Україна приєдналася до УМВШ 28 вересня 2009 року .

Європе́йський дослі́дницький про́стір (англ.: European Research Area) — система програм наукових досліджень, яка інтегрує наукові ресурси Європейського Союзу. З часу її започаткування у 2000 році ця структура концентрується на міжнародній співпраці в медичній, екологічній, промисловій сферах та у сфері соціоекономічних досліджень.

Європе́йський інвестиці́йний ба́нк (англ.: European Investment Bank (EIB)) –фінансово-кредитна установа Європейського Союзу для фінансування розвитку відсталих європейських регіонів у формі довготермінових кредитів. Штаб-квартира розташована в місті Люксембург. Створений у 1958 році з метою надання кредитів для спорудження та реконструкції об'єктів, які становлять інтерес для країн ЄС та асоційованих держав.

Європе́йський інструме́нт сусі́дства та партнерства (ЄІСП) (англ.: European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI) є фінансовим інструментом Європейського Союзу, започаткованим у 2006 р. згідно з Директивою Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу № 1638/2006 від 24. 10. 2006 р. в рамках зовнішньої політики ЄС. ЄІСП запроваджений задля підтримки виконання країнами-партнерами їхніх зобов'язань, закріплених у планах дій для кожної з цих країн, і просування різноманітних форм співробітництва між ними і країнами-членами ЄС, а також з метою створення спільної зони добробуту, безпеки і процвітання за допомогою поглибленої економічної інтеграції та політичної співпраці. ЄІСП реалізується посередництвом програм різного типу, зокрема багаторічних програм, які підрозділяються на програми для окремої країни або кількох країн і програм транскордонного співробітництва на зовнішніх кордонах ЄС, а також спільних операційних програм транскордонного співробітництва, які охоплюють певні сухопутні й морські регіони.

На сьогодні триває програмний період 2007-2013 рр., в рамках якого загальний бюджет ЄІСП нараховує 12 мільярдів єврів. У рамках цього бюджету індикативний багаторічний бюджет для України на період 2007-2010 рр. складав 494 млн. єврів., на період 2011-2013 рр. складає 470,05 млн. єврів.

Європе́йський фіна́нсовий інструме́нт цивíльного захисту (ЄФІЦЗ) (англ.: EU Civil Protection Financial Instrument (EUCPFI)) — інструмент, заснований у 2007 році для підтримки та доповнення зусиль країн-членів у напрямку захисту людей, довкілля, власності, культурної спадщини у випадках природних та антропогенних лих, терористичних та технологічних актів, радіологічних та екологічних катастроф. Інструмент також має на меті сприяти співпраці між країнами-членами у сфері цивільного захисту і покриває три аспекти цивільного захисту: запобігання, готовність та реагування.

Європе́йський фо́нд ри́бного господа́рства (ЄФРГ) (англ.: European Fisheries Fund (EFF)) — фінансовий інструмент, який надає фінансування для рибної промисловості та прибережних спільнот, щоб допомогти їм адаптуватися до змінних умов у цій галузі та стати більш відпірними до економічних коливань та забезпечити їхній сталий розвиток.

Єврорегіо́н (англ.: Euroregion) — це форма транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, спрямована на координацію взаємних зусиль і здійснення ними узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності відповідно до національних законодавств і норм міжнародного права для розв'язання спільних проблем та в інтересах людей, що населяють його територію по різні сторони державного кордону.

Зацика́влена сторона́ (англ.: stakeholder)

Зеле́на інфраструкту́ра (англ.: Green Infrastructure) — концепція, яка походить зі Сполучених Штатів Америки 1990-их років і наголошує на важливості питань навколишнього середовища у прийнятті рішень щодо планування землекористування. Зокрема, особлива увага звертається на «життєвих» функціях, які забезпечуються мережею природних екосистем та взаємозв'язку для забезпечення довготривалої стабільності.

Зеле́ний корид о́р Ни́жнього Дуна́ю (англ.: Lower Danube Green Corridor) — проект, спрямований на захист та відновлення цінних болотних угідь вздовж Дунаю, включаючи дельту Дунаю.

Зеле́ний фо́нд розвитку (ЗФР) (англ.: Green for Growth Fund South East Europe (GGF)) — фінансовий інструмент, ініційований у 2009 році Єврпейським інвестиційним банком та Німецьким банком розвитку за підтримки Європейської Комісії та Європейського банку реконструкції та розвитку, перший спеціалізований фонд сприяння енергоефективності та відновлюваній енергетиці у Південно-Східній Європі.

Інвази́вні чужорі́дні ви́ди (англ.: invasive alien species/IAS) — види рослин, тварин та інших організмів, які є нетипові для екосистеми. Найбільшу провину за втрати біорізноманіття серед таких видів покладають на щурів та котів, навмисно чи випадково завезених у відповідні місцевості.

Інвента́рний пере́лік то́чок ри́зику ви́никнення аварі́йних ситуа́цій (англ.: Accident risk spots/ARS Inventory) — перший міжнародний перелік потенційно небезпечних точок в Дунайському регіоні, спрямований на забезпечення посиленого контролю за цими точками та недопущення аварійних ситуацій.

Інвестиці́йний інструме́нт добросусі́дства (англ.: Neighbourhood Investment Facility) — фінансовий механізм, спрямований на мобілізацію додаткового фінансування для інвестиційних потреб у регіоні сусідства ЄС у таких сферах, як транспорт, енергетика, довкілля та соціальній сфері, наприклад, будівництво шкіл чи лікарень.

Інновації́йний сою́з (англ.: Innovation Union) — ініціатива Європейської Комісії, направлена на покращення умов та доступу до фінансів для дослідження та інновацій у Європі, забезпечення практичного застосування інноваційних ідей у вигляді продуктів та послуг, що сприяють розвиткові.

Інструме́нт допомо́ги для вступу до ЄС (ІДВЄ) (англ.: Istrument for Pre-Accession Assistance (IPA)) — інструмент, ініційований Радою Європи у 2006 році для надання допомоги країнам, що претендують на вступ до ЄС у період 2007-2013 років. Діяльність спрямована на зміцнення інституційної спроможності, транскордонної співпраці, економічного та соціального розвитку.

Інтегро́ване (ко́мплексне) управлі́ння прибере́жною зо́ною (смуго́ю) (КУПЗ) (англ.: Integrated Coastal Zone Management (ICZM)) — як і у випадку із визначенням поняття «приморська смуга» («приморська зона»), існує багато визначень поняття КУПЗ. Протокол про інтегроване управління приморською зоною, підписаний 21 січня 2008 р. в Мадриді представниками країн, які є сторонами Барселонської конвенції, визначає інтегроване управління приморською зоною як «динамічний процес задля сталого управління та використання приморських зон, беручи до уваги водночас вразливість прибережних екосистем і ландшафтів, різноманіття форм людської діяльності та природокористування в приморських зонах, в тому числі орієнтованих на використання морських ресурсів, та їхній вплив на обидві частини приморської зони — морську і суходільну».

Інтегро́ване управлі́ння во́дними ресу́рсами (англ.: Integrated Water Resources Management (IWRM)) — процес, що сприяє координованому розвиткові та управлінню водними, земельними та іншими ресурсами для досягнення максимального рівнодійного економічного та соціального добробуту, не створюючи загроз для сталого функціонування екосистем.

Конве́нція про во́дно-боло́тні угі́ддя, що мають міжнаро́дне зна́чення, головним чином як середо́вища існування водопла́вних птахі́в (Рамса́рська конве́нція) (англ.: The Convention on Wetlands of International Importance (the Ramsar Convention)) була підписана в 1971 році у м. Рамсар, Іран, у подальшому були внесені правки у 1987 р. у Реджайна, Саскачеван, Канада. Рамсарська конвенція налічує понад 160 сторін і є першою та найстарішою глобальною угодою з охорони та збереження природних ресурсів. Її назва відображає початкову мету угоди – зберегти водно-болотні угіддя, як середовище для водоплавних птахів. Поступово мету Конвенції було розширено і зараз вона охоплює всі аспекти збереження та збалансованого використання водно-болотних екосистем, цінних для збереження біологічного різноманіття та забезпечення існування людини. Керівним органом Конвенції є Конференція Договірних сторін, яка проводить свої наради один раз на три роки.

Мета конвенції — припинити втрати водно-болотних угідь та зберігати існуючі. Завданням конвенції є привернути увагу до

проблем водно-болотних угідь та раціонального використання ресурсів. Зареєстровано 1676 зон водно-болотних угідь, які складають 150 мільйонів гектарів для включення їх в Рамсарський список водно-болотних угідь міжнародного значення. Рамсарський список не лише включає водно-болотні угіддя міжнародного значення, а й є ефективним інструментом, котрий допомагає країнам досягнути цілей в галузі раціонального використання. Важливим моментом є те, що близько 80-ти водно-болотних угідь Дунайського басейну включені в Рамсарський список.

Закон України «Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів» № 437/96-ВР набрав чинності 12 листопада 1996 р. Статтею 1 зазначеного закону Україна визнається «правонаступницею Союзу РСР щодо участі в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971 р.), яка була ратифікована Верховною Радою СРСР 26 грудня 1975 року.»

Конве́нція про режи́м судноплáвства на Дунáї (Бе́лградська конве́нція) (англ.: the Convention regarding the Regime of Navigation on the Danube (Belgrade Convention)).

Конвенція була підписана 18 серпня 1948 року в м. Белграді. Президія Верховної Ради УРСР ратифікувала цей документ 18 лютого 1949 р.

Конвенція є міжнародно-правовим механізмом, який регулює режим судноплавства на Дунаї. Белградською конвенцією передбачається вільний режим судноплавства на Дунаї відповідно до інтересів і суверенних прав учасників Конвенції. Згідно із Конвенцією учасники зобов'язуються утримувати свої ділянки Дунаю в судноплавному стані а також вживати заходів для покращення умов судноплавства і не ставити перешкод для судноплавства на фарватерах Дунаю.

Після ратифікації конвенції іншими державами, які брали участь в її розробленні,— Болгарією, Румунією, Союзом РСР, Угорщиною, Чехословаччиною і Югославією — з 11 травня 1949р. вона набрала чинності. У 1960 р. до конвенції приєдналася і Австрія як повноправний член.

Погіршення відносин СРСР з Югославією у 1948—1953 рр. негативно позначилось на розвитку дунайського судноплавства

і роботі Дунайської комісії, місцезнаходження якої було саме в Белграді, але з часом робота комісії довела спроможність дунайських країн самостійно вирішувати свої проблеми.

Дунайська комісія, яка не має ні законодавчих, ні судових функцій, спостерігає за виконанням Конвенції, складає загальні плани розвитку судноплавства на основі пропозицій прибережних країн, уніфікує правила річкового і санітарного нагляду, координує гідрометеорологічну службу на Дунаї. З 1948 р. комісія працювала в м. Галаці (Румунія), з 1954р.— у Будапешті.

Українська РСР недовго була рівноправним представником придунайської країни у Конвенції. У 70-ті рр. вона була позбавлена права мати свого представника в Дунайській комісії, її інтереси представляв делегат від СРСР. Лише у 1992 р. право України було відновлено.

Конве́нція щодо співробі́тництва по охоро́ні та ста́лому використа́нню річки́ Дуна́й (Конвенція про охорону ріки Дунай) (англ.: Convention on Cooperation for the Protection and Susdtainable use of the Danube River (Danube River Protection Convention) — міжнародна угода, яку було підписано 29 червня 1994 р. в Софії, Болгарія, 11 країнами Дунайського басейну — Австрією, Болгарією, Молдовою, Німеччиною, Румунією, Словаччиною, Словенією, Угорщиною, Україною, Хорватією і Чеською Республікою, Європейською Комісією. Конвенція набула чинності в жовтні 1998 р. В Україні Конвенцію ратифіковано Законом № 2997-III (2997-14) від 17. 01. 2002.

Конвенція встановлює правові рамки співпраці в басейні ріки Дунай задля досягнення її головної мети — гарантувати стале та збалансоване управління водними ресурсами, включаючи збереження, покращання та раціональне використання наземних і підземних вод водозбірної площі, докладення зусиль країнами-членами для контролю можливої небезпеки, що виникає внаслідок аварій, включаючи речовини, небезпечні для води, а також повені і криги ріки Дунай, докладення зусиль щодо зменшення навантаження забруднення Чорного моря від джерел на водозбірній площі.

Конфере́нція ре́кторів університе́тів Дуна́йського регіо́ну (англ.: Danube Rectors conference) — регіональна мережа, створена у 1983 році як форум ініціювання спільних дослідницьких проек-

тів, пов'язаних з дунайською тематикою. На даний час мережа об'єднує 54 членські інституції з 13 країн і її сфера функціонування значно розширилася та включає сприяння мобільності, зниження безробіття, розвиток багатосторонньої співпраці, створення тіснішого контакту між сферою бізнесу та людськими ресурсами університетів для зміцнення потенціалу реалізації спільних проектів. Практичним наслідком функціонування мережі є налагодження тісніших стосунків між університетами та підприємствами та взаємний обмін експертними знаннями.

Коридо́ри вантажних залізни́чних перево́зень (англ.: Rail Freight Corridors)

Краї́ни-чле́ни ЄС (англ.: EU27) — кра́їни, що приєдналися до Європейської економічної спільноти, починаючи з 1958 року. Спочатку Європейський Союз був заснований шістьма країнами, але після 1958 року відбулось п'ять етапів послідовного розширення ЄС. 1 травня 2004 року до ЄС приєднались 10 нових членів, що стало найбільшим розширенням Євросоюзу за всю його історію. На даний час членами ЄС є такі країни: Астрія, Бельгія, Богарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Ірандія, Чехія, Швеція.

Міжнаро́дна асоціа́ція дослі́дження Дуна́ю (англ.: International Association for Danube Research) — дослідницький орган, заснований у 1956 році з метою розвитку та координації діяльності у сфері дослідження озер, управління та охорони водних ресурсів у басейні Дунаю. Асоціація входить до складу Міжнародного товариства лімнології і діє за його статутом. На даний час 12 країн Дунайського басейну є членами Асоціації: Австрія, Болгарія, Хорватія, Чеська Республіка, Німеччина, Угорщина, Молдова, Румунія, Сербія і Чорногорія, Словаччина, Швейцарія, Україна.

Міжнаро́дна коміcія із за́хисту р. Дуна́й (МКЗД) (англ.: International Commission for the Protection of the Danube River (ICPDR)) — міжнародна організація, яку було створено 27 жовтня 1998 р. як виконавчий орган Конвенції про охорону ріки Дунай та міжнародну платформу для забезпечення співробітництва між країнами Дунайського басейну та іншими зацікавленими сторонами.

Членами МКЗД є 15 країн, які є сторонами Конвенції про охорону ріки Дунай, в тому числі й Україна, а також Європейська Комісія. МКЗД, ґрунтуючись на Рамковій водній директиві ЄС, співпрацює з такими країнами Дунайського басейну, що не є сторонами Конвенції із захисту ріки Дунай: Італія, Швейцарія, Польща, Албанія та Колишня Югославська Республіка Македонія, а також 21 міжнародною організацією, які мають статус наглядачів, в тому числі — Чорноморська комісія, Дунайська комісія, Дунайський екологічний форум, Дунайська туристична комісія, Глобальне водне партнерство, Рамсарська конвенція, Всесвітній фонд дикої природи (WWF DCP), Карпатська конвенція та інші. До основних пріоритетів діяльності МКЗД відносяться збереження водних ресурсів Дунаю, підтримання безпеки водних ресурсів від хімічного забруднення та забруднення стійкими органічними речовинами, сталий розвиток водної системи, що включає збереження гідрологічної складової Дунайського басейну та запобігання й боротьба з повенями.

МКЗД складається з Постійної робочої групи, яка збирається раз на рік з метою вироблення керівних принципів роботи Комісії, та технічних робочих груп, які відповідають за підготовку технічних документів та вироблення необхідних заходів з метою вирішення проблем збереження водних ресурсів басейну р. Дунай.

Раз на рік проходять також Постійні засідання МКЗД, які схвалюють політичні рішення та керівні документи Комісії, необхідні для виконання положень Конвенції щодо захисту р. Дунай.

Головування країн-членів в МКЗД відбувається за принципом ротації. В 2011 р. Україна вперше в історії цієї міжнародної організації головувала в МКЗД. Виконавчим органом МКЗД є постіний секретаріат, розташований у місті Відень, Австрія.

Морське́ **просторо́ве планува́ння** (англ.: Maritime Spatial Planning (MSP)) — публічний процес аналізу просторового та часового розподілу людської діяльності на морських територіях для досягнення екологічних, економічних та соціальних цілей з метою досягнути баланс між розвитком та природоохоронними цілями відкритим та спланованим шляхом.

Мультимода́льність (англ.: Multimodality) — багаторежимність, багатофункціональність.

Натýра 2000 (англ.: Natura 2000) — екологічна мережа спеціальних заповідних зон на території Європейського Союзу. У травні 1992 року уряди Європейської Спільноти прийняли Директи́ву 92/43/ЕЕС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про збере́ження приро́дних ти́пів осе́лищ та ви́дів приро́дної фа́уни і фло́ри» від 21 травня 1992 р., що доповнює Директи́ву 2009/147/ЕС Європе́йського Парла́менту та Ра́ди «Про охоро́ну та збере́ження ди́ких ви́дів птахі́в» від 30 листопада 2009 р. та Директиву ЄС «Про охорону диких видів птахів 1979 р., які покликані захищати оселища та види у Європі, що перебувають під найбільшою загрозою. Ці дві директиви становлять основу створення мережі Натура 2000.

Нова́ європе́йська газотра́нспортна систе́ма (англ.: New Europe Transmission System (NETS)) — проект, спрямований на об'єднання газотранспортних мереж Центральної та Східної Європи для створення єдиного оператора газотранспортної системи.

Пла́н дій зі збере́ження осетро́вих у басе́йні рі́чки Дуна́й (англ.: Action Plan for the Conservation of the Sturgeons (Acipenseridae) in the Danube River Basin) — документ, прийнятий у 2005 році на 25-ому засіданні Постійного комітету Конвенції про збереження європейської дикої природи і природних оселищ, який пропонує низку заходів для збереження осетрових у басейні Дунаю.

Пла́н інтегро́ваного управлі́ння басе́йном рі́чки Ти́са (англ.: Integrated Tisza River Basin Management Plan) — спільний документ, розроблений п'ятьма країнами Тисайського басейну — Румунією, Сербією, Словаччиною, Угорщиною та Україною — під егідою Міжнародної комісії із захисту річки Дунай і ухвалений 11 квітня 2011 р. в Ужгороді, Україна, під час конференції міністрів навколишнього середовища цих країн. Кінцевою метою Плану є забезпечення рівноваги в басейні Тиси, балансу між потребами річки, екосистеми та потребами населення регіону. Управлінські цілі Плану відображають консолідовану позицію всіх країн басейну Тиси і є важливим кроком до виконання Водної рамкової директиви ЄС в цьому унікальному і різноманітному транскордонному річковому басейні. Єдиною офіційною мовою документа є англійська.

Пла́н управлі́ння басе́йном рікú Дуна́й (англ.: Danube River Basin Management Plan) — спільний документ, розроблений згідно із

принципами Рамкової водної директиви ЄС і ухвалений усіма країнами-учасницями Конвенції про охорону ріки Дунай, в тому числі й Україною. План націлений на досягнення щонайменше доброго екологічного стану поверхневих вод в цілому басейні Дунаю і визначає конкретні заходи, спрямовані на покращення довкілля Дунаю та його приток, у тому числі скорочення органічного забруднення, компенсацію шкоди довкіллю в результаті гідроморфологічних змін ріки антропогенного походження, вдосконалення систем очищення стічних вод у населених пунктах, запровадження вільних від фосфатів миючих засобів, а також ефективне управління ризиками аварійних забруднень. Крім того, план містить заходи, спрямовані на відновлення безперервних шляхів міграції риб на усій протяжності ріки та відновлення водно-болотних угідь. План охоплює період з 2009 р. до 2015 р., після завершення якого планується кожні 6 років переглядати програму заходів.

Прибере́жна сму́га морі́в (прим о́рська сму́га, прим о́рська зо́на) (англ.: coastal zone) — попри те, що в світовій практиці поняття «приморська зона» застосовується досить давно і широко, дискусія про його зміст триває. Інтегруючим елементом великої кількості визначень поняття «приморська зона» є така теза: «Приморська зона — це простір, де з особливою інтенсивністю відбувається взаємодія людини з навколишнім середовищем.» Загальнодержавна програма охорони та вітворення довкілля Азовського і Чорного морів, затверджена Законом України від 22 березня 2001 р. № 2333-III, так визначає поняття прибережної смуги: «Ділянка контакту суші та моря, що включає природні комплекси берега та приглеглої морської акваторії». У проекті Закону України «Про прибережну смугу морів» дається інше визначення: «Прибережна смуга морів — це ділянка контакту суші та моря, яка на суші співпадає з межами одиниці адміністративно-територіального устрою середнього рівня (райони, міста з районним поділом), що має вихід до моря, морських заток і лиманів, прибережна смуга морів також включає частину прибережної акваторії моря, морських заток і лиманів та є територією з режимом обмеженої та регульованої містобудівної, господарської та іншої діяльності».

Враховуючи, що євроінтеграційний вектор проголошений пріоритетом державної політики України, варто взяти до уваги

визначення приморської зони, запропоноване в Протоколі про інтегроване управління приморською зоною (21 січня 2008 р., м. Мадрид), — «…геоморфологічний простір по обидві сторони берега моря, в якому взаємодія між морською і суходільною частинами відбувається у формі комплексних екологічних і ресурсних систем, що утворюються біотичними і абіотичними компонентами, які співіснують і взаємодіють із людськими спільнотами в процесі відповідної соціально-економічної діяльності».

Прикордóнний регіóн (англ.: border region) — адміністративно-територіальна одиниця країни, що знаходиться на наступному після державного рівні та розташована безпосередньо вздовж державного кордону.

Природо-заповíдний фóнд (англ.: Protected area) — ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

Програ́ма дíй для ста́лого за́хисту від по́веней у басе́йні рікú Дуна́й (англ. Action Programme for Sustainable Flood Protection in the Danube River Basin) — документ, розроблений Міжнародною комісією із захисту р. Дунай у співпраці з країнами Дунайського регіону і представляє систему заходів для комплексного захисту від повеней.

Програ́ма ТРАСЕ́КА (англ.: TRACECA) — міжурядова програма, як складова системи міжнародних транспортних коридорів. Зараз основна увага приділяється проектам технічного сприяння та інвестиційним проектам у рамках проекту ТРАСЕКА ("Новий Шовковий шлях») (дорожна і залізнична інфраструктура). Основні цілі програми такі: створення важелів для розвитку коридора Трасека як альтернативи до північного Транссибірського маршруту; приєднання коридору Трасека до європейських транспортних мереж; підтримка політичної та економічної незалежності держав колишнього СНД, а надалі і держав-учасників Основної багатосторонньої угоди про міжнародний транспорт і розвиток коридору Європа-Кавказ-Азія.

Пру́т (англ.: Prut) — річка в південно-східній Європі, ліва притока Дунаю.

Ра́да дуна́йських мі́ст та регіо́нів (англ.: Council of Danube Cities and Regions) — рада, яка була створена 1 червня 2009 р. на Четвертій конференції дунайських міст та регіонів з метою кращого представлення інтересів придунайських міст та регіонів у європейських органах та інституціях.

Ра́да з пита́нь регіона́льної співпра́ці (англ.: Regional Cooperation Council (RCC)) — регіональна платформа для співпраці країн Південно-Східної Європи з метою сприяти взаємній співпраці, євроінтеграції та євроатлантичній інтеграції Південно-Східної Європи задля розвитку регіону та добробуту народів, які тут проживають. Членство у Раді мають 46 країн, організацій та міжнародних фінансових інституцій. Секретаріат Ради знаходиться у м. Сараєво (Боснія і Герцоговина), очолює який генеральний секретар.

Ра́мкова конве́нція про охоро́ну та ста́лий ро́звиток Карпа́т (Карпатська конвенція) (англ.: Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians) — міжнародна угода, яку було підписано міністрами охорони довкілля Чеської Республіки, Угорщини, Польщі, Сербії і Чорногорії, Словацької Республіки та України 22 травня 2003 р. в Києві під час 5-ої Конференції міністрів «Довкілля для Європи». Карпатська конвенція відноситься до конвенцій рамкового типу і встановлює правові рамки, а також формулює напрямки співпраці між її сторонами щодо спільної політики та всебічної співпраці задля захисту та сталого розвитку Карпат. Карпатська конвенція є важливим інструментом покращення якості життя мешканців Карпатського регіону, охорони довкілля і сталого розвитку в усьому Дунай-Карпатському регіоні.

Конвенцію ратифіковано Верховною Радою України (Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат» № 1672-IV від 7 квітня 2004 р.).

Регіона́льна екологі́чна мережа сприя́ння приєдна́нню до ЄС (англ.: Regional Environmental Network for Accession (RENA)) — ініціатива ЄС, що діє під керівництвом Європейської комісії. Створена для сприяння обміну інформацією та досвідом з метою сприяти

у процесі підготовки до вступу до ЄС. У рамках цієї ініціативи працюють чотири робочі групи: 1) стратегічні інвестиції та планування; 2) зміна клімату; 3) транскордонна співпраця та багатосторонні угоди; 4) дотримання екологічного законодавства та мережа сприяння приєднанню до ЄС.

Регіона́льний це́нтр з боротьби́ з транскордо́нною злочи́нністю (англ.: Regional Centre for Combating Trans-border Crime (SECI/SELEC)) — міжнародна правоохоронна організація, яка об'єднує працівників митних органів та поліції з 13 держав (Албанія, Боснія і Герцоговина, Болгарія, Хорватія, Греція, Угорщина, Македонія, Молдова, Чорногорія, Румунія, Сербія, Словенія, Туреччина). Центр діє на основі Угоди про Південно-Східну європейську ініціативу співробітництва і надає допомогу країнам-членам у покращенні координації зусиль в напрямку боротьби зі злочинністю, включаючи організовану злочинність, в якій є елементи транскордонної діяльності.

Річкова́ інформаці́йна систе́ма (англ.: River Information Services (RIS)) — сучасна система управління інформацією, що дозволяють швидку передачу електронних даних між водними та береговими об'єктами в реальному часі.

Річкови́й басе́йн (англ.: River basin) — це площа землі, з якої всі поверхневі потоки, проходячи послідовність струмків, річок та, можливо, озер, течуть до моря через окреме річкове гирло, естуарій або дельту.

Робо́ча співдру́жність придуна́йських країн, РСПК (англ.: Working Community of the Danube Regions) — міжрегіональна організація, заснована 17 травня 1990 р. з метою просування співробітництва між її членами задля всебічного розвитку дунайського простору в інтересах його мешканців і заради мирної співпраці в Європі. Наразі РСПК має 29 постійних членів і одного наглядача. Членами РСПК є водночас і регіони придунайських країни, і цілі країни, зокрема Республіка Сербія і Республіка Молдова, а також Федерація придунайських повітів Румунії, яка репрезентує інтереси 12 повітів. Українським членом РСПК є Одеська область, починаючи з 1994 р.

РСПК сьогодні працює за такими напрямками: культура і наука, включаючи проектну групу «Дунайський культурний шлях»; транспорт і водні шляхи, включаючи робочу групу «Економічний

потенціал вторинних портів»; просторове планування та охорона довкілля; економіка і туризм; молодь і спорт; робоча група з сільського розвитку.

Генеральний секретаріат РСПК знаходиться у місті Сан Пьольтен, земля Нижня Австрія.

Сава (англ.: Sava) — річка в південно-східній Європі, права притока Дунаю.

Систе́ма географі́чної інформа́ції для басе́йну Дуна́ю (англ.: Danube River Basin Geographic Information System)- інструмент для звітування, менеджменту, планування. Основні цілі цієї системи включають інтеграцію джерел інформаційних даних для збільшення ефективності, оптимізацію коштів, прогнозування та моделювання функціональності для майбутнього розширення системи.

Систе́ма попере́джень про аварі́йні та надзвича́йні ситуа́ції на ріці́ Дуна́й (англ.: Danube Accidents Emergency Warning System (AEWS)) — система, започаткована Екологічною програмою для ріки Дунай з метою створення процедури міжнародної співпраці у басейні ріки Дунай та створення системи раннього інформування про випадки транскордонного забруднення ріки.

Сіре́т (англ.: Siret) — річка в Україні та в Румунії, ліва притока Дунаю.

Соглаше́ние о рыболо́встве в во́дах Дуна́я ме́жду Прави́тельствами Сою́за Сове́тских Социалисти́ческих Респу́блик, Наро́дной Респу́блики Болга́рии, Румы́нской Наро́дной Респу́блики и Федерати́вной Наро́дной Респу́блики Югосла́вии № 998_113 (укр.: Угода про рибальство у водах Дунаю між Урядами Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Народної Республіки Болгарії, Румунської Народної Республіки та Федеративної Народної Республіки Югославії; англ.: Convention Concerning Fishing in the Waters of the Danube) — угода, яка регулює риболовецьку діяльність в країнах-членах у водах Дунаю на всій його протяжності в межах територій країн-членів до впадання в Чорне море, включаючи дельту Дунаю; прийнята 29 січня 1958 р., набрала чинності 20. 12. 1958 р.

Спі́льна заява щодо вну́трішньої навіга́ції та екологі́чної стабі́льності Дуна́ю (англ.: Joint Statement on Inland Navigation and Environmental Sustainability in the Danube) — документ, під-

готовлений у 2007 році як результат міжнародного діалогу, ініційованого МКЗД, Дунайською міжнародною комісією та Міжнародною комісією з питань річки Сава з метою створити базу для поєднання протилежних інтересів: покращити судноплавство і водночас захистити природні ландшафти та покращити якість води у Дунаї.

Схі́дне партне́рство (англ.: Eastern Partnership) — ініціатива Європейського Союзу, що має на меті зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС і є продовженням східного напрямку існуючої Європейської політики сусідства. Ініціатива Східного партнерства була представлена Польщею за підтримки Швеції у травні 2008 року на Раді ЄС і передбачала участь 6 країн Східної Європи — України, Молдови, Білорусії, Грузії, Вірменії та Азербайджану. До основних напрямків співпраці належать такі: робота над Угодою про асоціацію, яка включатиме комплексне порозуміння про зону вільної торгівлі між ЄС та 6 країнами-партнерами; фінансування комплексних програм, що мають покращити адміністративну структуру української влади; інтеграція з економіками країн ЄС, що передбачає зближення українського законодавства із законодавством ЄС; співпраця в боротьбі проти корупції, організованої злочинності, нелегальної міграції; збільшення мобільності робочої сили та перспективи відкриття ринків праці ЄС для українців; посилення енергетичної безпеки Укр аїни; реалізація індивідуальних програм (охорона кордонів, допомога у ліквідації наслідків стихійного лиха, підвищення енергетичної ефективності та відновлюваних джерел енергії) та ін.

Територіа́льне згуртува́ння (англ.: territorial cohesion) — це концепція Європейського Союзу, спрямована на зміцнення європейських регіонів, вирівнювання регіональних диспропорцій, сприяння територіальній інтеграції та створення цілісності стратегій Європейського Союзу для забезпечення сталого розвитку та конкурентності ЄС.

Ти́са (англ.: Tisza) — найбільша ліва притока Дунаю. Тече в межах України (Закарпатська область), Угорщини і Сербії, частково по кордону між Україною і Румунією, а також Угорщиною і Словаччиною.

Транс'європе́йська енергети́чна мере́жа (англ.: TEN-E (Trans European Energy) network) — мережа, яка сприяє створенню відкритішого та конкурентнішого внутрішнього енергетичного ринку

електроенергії та природного газу, а також безпеці енергопостачання та використання відновлюваних джерел енергії як крок до сталої стратегії розвитку.

Транс'європе́йська тра́нспортна мере́жа (англ.: TEN-T (Trans European Transport Network) Network — це спланована група мереж дорожного, залізничного, повітряного та водного транспорту для усієї Європи.

Транскордо́нне забру́днення (англ.: Transboundary pollution) — забруднення, яке має своє джерело та починається в одній країні, і далі водним або повітряним шляхом перетинає кордон і завдає шкоди довкіллю в іншій країні або країнах.

Транскордо́нне співробі́тництво (англ.: cross-border cooperation, trans-frontier cooperation) відповідно до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, це «...будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей».

Транскордо́нні во́ди (англ.: Transboundary water) — це будь-які поверхневі або підземні води, які слугують природними кордонами між країнами та/або перетинають державні кордони двох або більше країн. У випадках, коли транскордонні води впадають безпосередньо в море, межі таких транскордонних вод окреслюються прямою лінією, яка перетинає їхнє гирло між двома точками, що розташовані на лінії малої води на їхніх берегах.

Управлі́ння во́дними ресу́рсами (англ.: water management) — система заходів з метою оптимального використання водних ресурсів.

Управлі́ння річковим басе́йном (англ.: River Basin Management) — сучасний підхід до управління водними ресурсами, відповідно до якого основною одиницею управління виступає територія річкового басейну. Басейновий принцип управління має на меті створення умов для управління річковим басейном як єдиним цілим, забезпечення економічної цілісності басейнового водогосподарського комплексу, створення належних умов для збалансованості використання, охорони і відтворення водних ресурсів,

запобігання порушенню умов формування водного стоку, прояву шкідливої дії вод. Однією з ключових складових принципу є участь громадськості в процесі прийняття рішень, що стосуються використання водних ресурсів. Басейновий принцип управління є одним з ключових принципів Рамкової водної директиви ЄС.

Центра́льноєвропе́йська ініціатива, ЦЕІ (англ.: Central European Initiative / CEI) заснована 11 листопада 1998 р. і була першою організацією, яка ставила собі за мету розвиток регіонального співробітництва між країнами Центральної та Східної Європи. Місія ЦЕІ визначена як сприяння політичному і соціально-економічному розвитку в регіоні задля запобігання створенню нових ліній розподілу в Європі. Одним з ключових завдань ЦЕІ є покращення спроможностей і зміцнення інституційної та економічної основи країн, які не є членами ЄС, задля їхнього наближення до ЄС. Сфери діяльності ЦЕІ охоплюють такі напрямки: клімат, довкілля та стала енергетика; розвиток підприємництва, включаючи туризм; розвиток людських ресурсів; інформаційне суспільство і мас-медіа; міжетнічне та культурне співробітництво; мультімодальний транспорт; наука та технології; стале сільське господарство; міжрегіональне та транскордонне співробітництво.

На сьогодні членами організації є 18 країн Європи, в тому числі й Україна. Секретаріат ЦЕІ знаходиться в Трієсті, Італія.

Ці́ль ЄС що́до збере́ження біорізноманіття на пері́од до 2020 р. (англ.: 2020 EU target for biodiversity) — одна з шести цілей щодо збереження біорізноманіття, визначених у Стратегії ЄС щодо збереження біорізноманіття на період до 2020 р.

Для нотаток

Довідкове видання

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Глосарій термінів

За заг. редакцією Кравченко О. В.

Упорядники:
Дьяков О. А, Кравченко О. В., Студенников І. В., Хомечко Г. І.

Підписано до друку 1. 03. 2012р.. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria.
Офсетний друк. Ум. друк. арк. 2,09.
Обл.-вид. арк. 1,73. Наклад 500 пр.
Замовлення № 1023.

ТзОВ «Компанія „Манускрипт“»
(Свідоцтво серії ДК № 3628 від 11. 11. 2009)
79008, м. Львів, вул. Руська, 16
Тел.: (032) 235-52-20, тел./факс: (032) 235-51-40

Не для продажу